

فقه سیاسی

جلد نهم

قواعد فقه سیاسی
(مصلحت)

نوشته

عباسعلی عمید زنجانی

استاد دانشگاه تهران

مؤسسه انتشارات امیرکبیر

تهران، ۱۳۸۲

عمید زنجانی، عباسعلی، ۱۳۱۶ -

فقه سیاسی / نوشته عباسعلی عمید زنجانی - [ویراست ۲] - تهران: امیرکبیر، ۱۳۷۷-۱۳۸۲.
ج ۱۰

ISBN 964-00-0062-0 (دوره ۱۰ جلدی).

ISBN 964-00-0470-7 (ج ۱). ISBN 964-00-0471-5 (ج ۲). ISBN 964-00-0427-3 (ج ۳).

ISBN 964-00-0922-9 (ج ۴). ISBN 964-00-0899-0 (ج ۵). ISBN 964-00-0923-7 (ج ۶).

ISBN 964-00-0924-3 (ج ۷). ISBN 964-00-0892-3 (ج ۸). ISBN 964-00-0925-3 (ج ۹).

ISBN 964-00-0926-1 (ج ۱۰)

فهرست نویسی بر اساس اطلاعات فیبا.
کتابنامه.

ج ۹ (چاپ اول: ۱۳۸۴).

مندرجات: ج ۱. حقوق اساسی و مبانی قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران - ج ۲. نظام سیاسی و رهبری در اسلام - ج ۳. حقوق بین الملل اسلام - ج ۴. مروری بر مبانی بین المللی از دیدگاه اسلام - ج ۵. حقوق و قواعد مختصمات در حوزه جهاد اسلامی و حقوق بین الملل اسلام - ج ۶. اصول و مقررات حاکم بر مختصمان مسلحانه (جهاد) - ج ۷. مبانی حقوق عمومی در اسلام - ج ۸. فقه و سیاست: تحول مبانی اندیشه سیاسی در فقه شیعه - ج ۹. قواعد فقه سیاسی (مصلحت) - ج ۱۰. اندیشه سیاسی در جهان اسلام معاصر.

۱. حقوق اساسی - ایران. ۲. اسلام و سیاست. ۳. حقوق بین الملل اسلامی. ۴. رهبری (اسلام). الف. عنوان.

۳۴۲/۵۵۰۲۳

ف ۷ / ۸ / ۷۰۷ / KMH

۱۳۷۷

۱۶۸۳۷ - ۷۷

کتابخانه ملی ایران

فقه سیاسی (جلد نهم)

قواعد فقه سیاسی (مصلحت)

نوشته: عباسعلی عمید زنجانی

چاپ اول: ۱۳۸۴

چاپ و صحافی: چاپخانه سپهر، تهران

شمارگان: ۲۰۰۰ نسخه

حق چاپ محفوظ است.

ISBN: 964-00-0062-0 (10wol.set) ISBN: 964-00-0925-3 (vol.9)

شابک ۹۶۴-۰۰۰-۰۰۶۲-۰ (دوره ۱۰ جلدی) شابک ۹۶۴-۰۰۰-۰۹۲۵-۳ (جلد نهم)

مؤسسه انتشارات امیرکبیر تهران، میدان استقلال.

WWW.AMIR-KABIR.COM

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
	بخش اول - کلیات
۱۳	فصل اول - مباحث تمهیدی
۱۳	مبحث اول: قواعد فقه و فقه سیاسی
۲۰	مبحث دوم: تعریف قواعد فقه سیاسی
۲۴	مبحث سوم: منابع قواعد فقه سیاسی
۳۳	فصل دوم - کاربرد قاعده مصلحت
۳۳	مبحث اول: کاربرد مصلحت در مسائل سیاسی
۳۵	مبحث دوم: مصلحت حفظ نظام اسلامی
۳۹	مبحث سوم: آراء فقهای شیعه در مصلحت حفظ نظام دین
۴۳	پاسداری از دین در حکومت جور
۴۵	مبحث چهارم: تنوع موارد مصلحت
۴۹	مبحث پنجم: مصلحت مبنای اصلی قواعد عرفی
۵۱	مصلحت و هدف زندگی بشری
۵۳	مبحث ششم: مصلحت از دیدگاه قرآن
۵۷	مبحث هفتم: مصلحت و فقه شیعه

۶۰	اختصاص مصلحت به حوزه سیاسی و حکومتی.....
۶۲	مبحث هشتم: مصلحت در قالب تقیه.....
۶۶	مبحث نهم: تشریح جزئی در حوزه امامت.....
۶۹	مبحث دهم: قانونگذاری محدود براساس مصلحت.....
۷۱	مبحث یازدهم: مصلحت مبنای تغییر حکم شرعی.....
۷۴	مبحث دوازدهم: ملازمه مصلحت شخصی و مصلحت عمومی.....
۷۸	مبحث سیزدهم: بنیاد مصلحت در فقه شیعه.....
۸۳	فصل سوم - مصلحت و منافع عمومی.....
۸۳	مبحث اول: منافع عمومی.....
۸۶	مبحث دوم: نهادهای سیاسی - اجتماعی مصلحت.....

بخش دوم - ماهیت مصلحت و سابقه تاریخی آن

۹۳	فصل چهارم - ماهیت مصلحت و انواع آن.....
۹۳	مبحث اول: تعریف مصلحت.....
۹۷	مبحث دوم: انواع مصلحت.....
۱۰۵	احکام ظاهری.....
۱۰۷	احکام انشائی و احکام فعلی.....
۱۰۹	مبحث سوم: مصلحت فردی، گروهی و عمومی.....
۱۱۲	مبحث چهارم: ماهیت فلسفی مصلحت عمومی.....
۱۲۷	مبحث پنجم: مصلحت عمومی و فلسفه سیاسی اسلام.....
۱۳۱	مبحث ششم: جایگاه مصلحت در سیاستهای اجرایی.....
۱۳۲	۱. نقش مصلحت در قانونمند کردن احکام الهی.....
۱۳۵	۲. مصلحت در تفریح احکام.....
۱۳۷	۳. مصلحت و برنامه‌ریزی.....
۱۳۸	۴. مصلحت در انتخاب شیوه عمل به احکام.....
۱۳۹	مبحث هفتم: کاربرد مصلحت در تعزیرات.....
۱۴۲	مبحث هشتم: مصلحت در امور حسبی.....

۱۴۴	مبحث نهم: مصلحت و اراضی مفتوح العنوه
۱۴۶	مبحث دهم: مصلحت در عقد قراردادهای بین المللی
۱۵۱	فصل پنجم - نگاهی به مصلحت در بعد تاریخی آن
۱۵۲	مبحث اول: نگاهی به سیره معصومین (ع)
۱۵۶	مبحث دوم: مصلحت در وحدت و همبستگی
۱۶۰	مبحث سوم: بررسی نمونه‌ها
۱۶۶	مبحث چهارم: عوامل الفت اجتماعی
۱۷۳	مبحث پنجم: مصلحت در «مؤلفه قلوبهم»
۱۸۰	مبحث ششم: نظریه فقهای عامه در مؤلفه قلوبهم

بخش سوم - مبانی و منابع و نهادهای مصلحت

۱۸۷	فصل ششم - مبانی تشخیص مصلحت
۱۸۷	مبحث اول: عوامل مصلحت‌ساز
۱۸۸	۱. مصلحت و حسن و قبح عقلی
۱۸۹	۲. مصلحت و علم
۱۹۱	۳. مصلحت و حکمت عملی
۱۹۲	۴. مصلحت و عرف
۱۹۴	۵. مصلحت در مراسم سیاسی و عبادی
۱۹۶	مبحث دوم: مصلحت در اباحه خمس
۱۹۹	مبحث سوم: مصلحت در احکام ثانوی
۲۰۲	مبحث چهارم: مصلحت در احکام امتنانی
۲۰۷	مبحث پنجم: کشف مصلحت ملزمه از طریق عقل
۲۱۰	مبحث ششم: ارزیابی نقش مصلحت در احکام شرعی
۲۱۴	مبحث هفتم: مصلحت و فلسفه فقه
۲۱۹	مبحث هشتم: تعبد و مصلحت
۲۲۳	مبحث نهم: درجه‌بندی علوم مربوط به فقه
۲۲۵	عقب‌نشینی اندیشه تعبد در برابر جبر زمان

۲۲۸	.....	مبحث دهم: توجیه فقهی تحولات در قانونگذاری
۲۳۱	.....	مبحث یازدهم: عقل، علل و مقاصد شریعت
۲۳۹	.....	مبحث دوازدهم: دیدگاههای فقهی در احکام عقلی
۲۴۳	.....	حکم متجزی
۲۴۴	.....	مبحث سیزدهم: نگاهی به ملازمه از دیدگاه نصوص
۲۴۶	.....	استکشاف ملازمه از طریق شرع
۲۴۸	.....	نظریه فاضل تونی
۲۴۹	.....	نظریه شیخ طوسی
۲۵۱	.....	نظریه علامه حلی
۲۵۱	.....	نظریه شیخ انصاری
۲۵۳	.....	نظریه اخباریین
۲۵۴	.....	نظریه غزالی
۲۵۵	.....	فطرنهایی در ملازمه عقلی
۲۶۰	.....	مبحث چهاردهم: قاعده ملازمه و اجتهاد معصوم (ع)
۲۶۳	.....	مبحث پانزدهم: قاعده ملازمه و تصویب
۲۶۵	.....	مبحث شانزدهم - مصلحت و علل احکام
۲۶۸	.....	مبحث هفدهم - فقه بر مبنای مصلحت در جایگاه تمدن‌سازی
۲۷۴	.....	مصلحت و تعامل تمدنها
۲۷۵	.....	فصل هفتم - منابع فقهی مصلحت
۲۷۶	.....	مبحث اول: وحی و شرع در بجه واقع‌نمای مصلحت
۲۷۷	.....	الف - دیدگاه قرآن در تبیین مصالح احکام
۲۸۵	.....	ب - دیدگاه سنت در تبیین مصلحت در احکام شرعی
۲۹۱	.....	مبحث دوم: دیدگاه عقل در استکشاف مصالح
۳۰۶	.....	مبحث سوم: دیدگاه هرمنوتیک در مصلحت
۳۰۷	.....	مبحث چهارم - ضابطه‌مندی مصلحت
۳۰۹	.....	۱. فقدان یا ابهام مصلحت
۳۱۱	.....	۲. مصلحت احتمالی
۳۱۲	.....	۳. حقانیت

۳۱۳	..... عدالت	۴
۳۱۵	..... حکمت	۵
۳۱۵	..... عقلانیت	۶
۳۱۶	..... شرع و تعبد	۷
۳۱۷	..... مصالح دنیوی و اخروی	۸
۳۱۸	..... مصلحت‌های غیر ملزمه	۹
۳۱۸	..... مقررات مبنی بر تحمل مشقت و ضرر	۱۰
۳۱۹	..... ملاک مشقت در اجر	۱۱
۳۲۰	..... قلمرو اصل سودمندی	۱۲
۳۲۱	..... فداکاری و مصلحت	۱۳
۳۲۱	..... بعد اخلاقی قوانین	۱۴
۳۲۲	..... مبحث پنجم: قواعد حاکم بر استصلاح	
۳۲۸	..... مبحث ششم: مناقشات اصولی پیرامون قاعده مصلحت	
۳۳۶	..... مبحث هفتم: قلمرو مصلحت در شریعت	
۳۳۸	..... تعریف مقاصد و اهداف شرع	
۳۴۱	..... فصل هشتم - مصلحت در اندیشه حکومتی	
۳۴۱	..... مبحث اول: مصلحت در اندیشه سلفی	
۳۵۳	..... مبحث دوم: مصلحت در اندیشه سیاسی میرزای نائینی و مشروطیت	
۳۵۶	..... مبحث سوم: مصلحت در اندیشه سیاسی امام (فده)	
۳۶۳	..... مبحث چهارم: مصلحت و قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران	
۳۶۴	..... الف - مسائل برگرفته شده از احکام اولیه اسلام	
۳۶۴	..... ب - اصول منطبق با احکام ثانوی	
۳۶۶	..... ج - اصول برخاسته از احکام حکومتی	
۳۶۷	..... د - اصول مربوط به قلمرو آزاد شرع	
۳۶۹	..... مبحث پنجم: نهادینه شدن قاعده مصلحت	
۳۶۹	..... مجمع تشخیص مصلحت نظام	
۳۸۲	..... مبحث ششم: مجمع تشخیص مصلحت نظام و شورای بازنگری	
۳۹۰	..... مبحث هفتم: کارآمدی و بازتاب نهاد مصلحت	
۳۹۲	..... مبحث پایانی: مروری بر مباحث گذشته و نتیجه‌گیری	